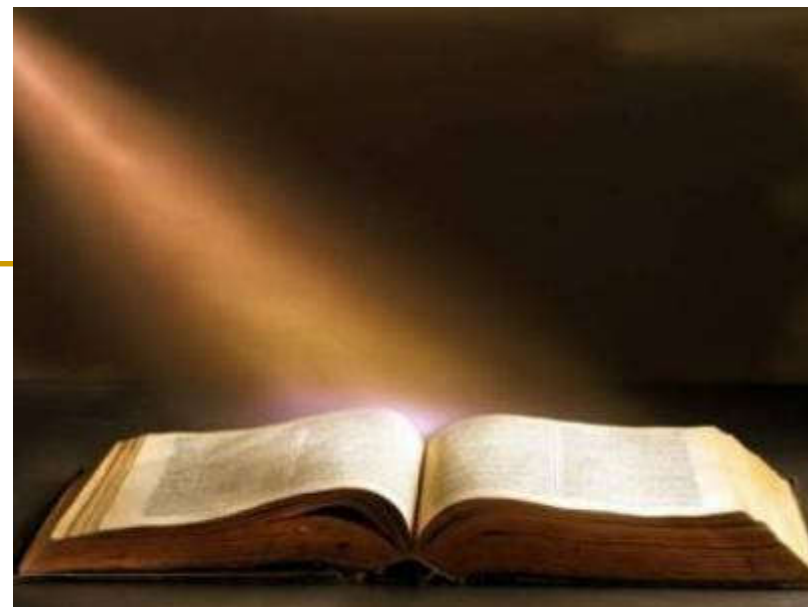

**Egzegeza SZ – Izbor iz
Petoknjižja
petkom u 10:00**

Biblijski kanon Kozmos i anthropos

Sveto pismo tijekom vjekova

**Stvaranje svijeta i čovjeka na početku
Biblije**

Kozmos i anthropos

Stvaranje svijeta i čovjeka u Post 1s

Post 1,1-2,4a
makrokozmos

Post 2,4b-25
mikrokozmos

Podrijetlo svijeta

Lucas Cranach,
Stvaranje 1534

- “neka bude” → “i bi” (Post 1,3.9.11):
- svjetlo (3), vode se skupljaju (9), zelenilo (11)
  - 6x “i reče Bog” → “i bi tako”
- Bog stvara: ברא *bārá'* – Božje djelovanje Post 1,1; 2,4; 1,21; 1,27; 2,3
  - nebo i zemlja (1,1; 2,4)
  - morske životinje i ptice (1,21)
  - čovjek (3x 1,27);
  - “sve” (2,3)
- Bog daje ime: Post 1,5.8.10; 5,2
  - dan i noć (1); nebesa (5); kopno i more (10) čovjek (5,2)
- Bog blagoslivlja: Post 1,22.28; 2,3
  - Ribe (22); čovjek (28); sedmi dan (2,3)
- sedmi dan:
  - Božji odmor (*šābat* – stati), sve dovršeno (2,2)
  - blagoslovljen (3)
  - posvećen (3)

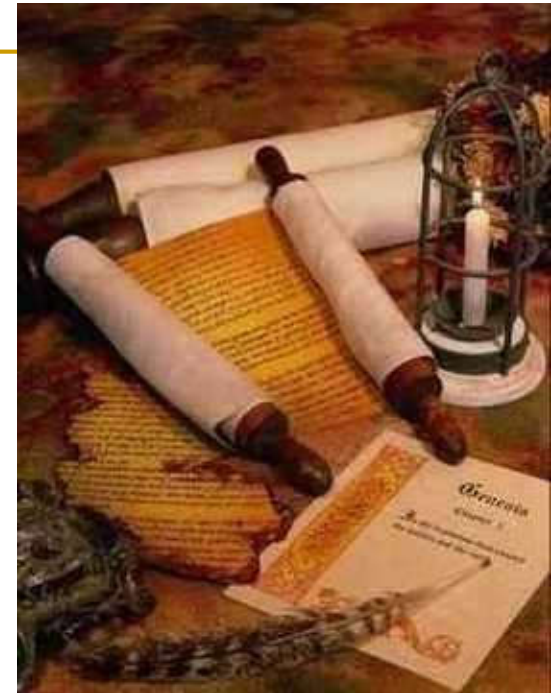
Stvorenje s povjerenjem

- **שבע** *šb'* –
“prisegnuti” *nišba'* – “sedam” *šib'â*
- **Dani: Post 1,2-5.6-8.9-13.14-19.
20-23.24-31; 2,1-4**
- **Refleksija i procjena:**
  - “i vidje” – “dobro je” טוב *tôb* u
  - **Post 1,4.10.12.18.21.25.31** Na što se odnosi?
  - Svjetlost; kopno i more; zelenilo i drveće; sunce, mjesec i zvijezde; ribe i ptice; kopnene životinje
  - **Zaključak: 1,31**
  - “*jako* dobro” – “sve” (v31)

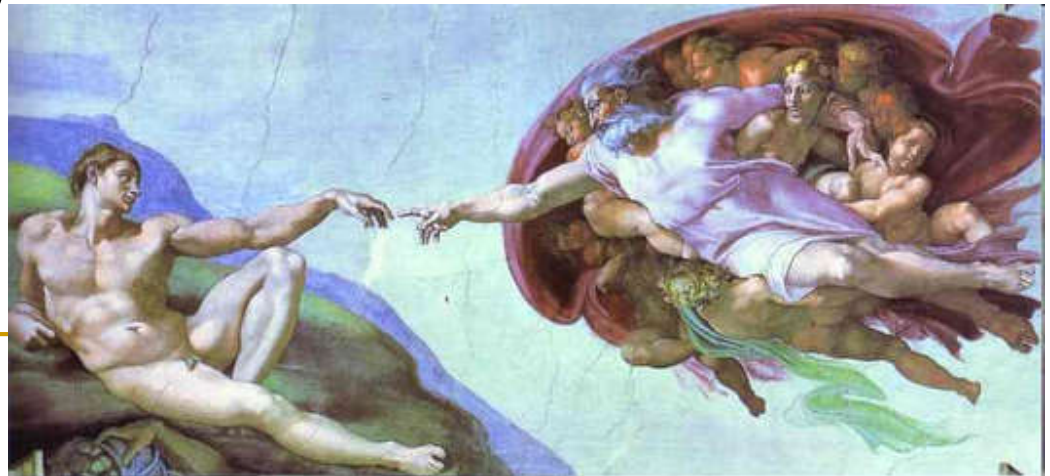
Četiri moguće predaje

- (Ili izvori)
- *jahvistička* (J) – npr. Post 2:
  - slikovitost, antropomorfno o Bogu
  - čovjekov obični život, grešnost
- *elohistička* (E) – ‘*elohîm* Bog, božanstvo
- *deutoronomistička* (D)
  - stil i poruka Pnz (=Deuteronomium)
- *svećenička* (P) – npr. Post 1:
  - red, brojevi, uzvišenost Božja,
  - kult: večer, jutro = večernja i jutarnja žrtva u hramu

Podrijetlo čovjeka

- **Odakle:** stvorenje (Post 1s),
    - **ברא** *bārá'* (3x v27; 3x 5,1s; 6,7)
  - Kao za svemir (1,1.21; 2,3s)
    - u Post **ברא** ukupno 11x
    - **Kada?** usp. 1,24
  - 6. dan (bića na kopnu)
    - Unutar kozmosa
    - “djelo dovršeno” (2,2);
    - “jako dobro” (1,31)
  - “Načinimo!” (1,26)
  - automotivacija
- **Zašto?**
  - **רדה** *radâ* – gospodariti (Post 1,26.28)
    - ⇔ **משל** *mašál* (16s)
  - = **עבד** *'abád* (Post 2,5.15) obrađivati, opsluživati;
  - **שמר** *šāmár* (2,15) čuvati, obdržavati
  - napunite zemlju (1,28) ⇔
  - napunite vode morske (22)

Adam = Čovjek

- ❑ *Od čega* (Post 2,7)?
- prah + dah
- אדם *'ādām* (Post 2,7 אדמה *'adāmâ*)
- zemljan, zemaljski
- = עפר מן האדמה *'āfār mîn ha'adāmâ*
- “prah *od* zemlje”
koji prima
- נשמת חיים *nišmat hajjîm*
- “dah života” od Boga

Slika Božja - *jedina*

- **צלם אלהים** [šélem 'elohîm]
(Post 1,27; 9,6)
  - usp. Izl 20,4; Mk 12,15-17
  - ⇔ “Ne pravi sebi lika!” (Izl 20,4)
  - “Bogu Božje” (Mk 12,17)
  - Bliskost u Post 5,3?
  - Dijete roditelju
- **Zajedništvo: načini*mo*!** (1,26)
  - > stvori *ih* (v27)
  - Nije dobro da je sam (2,18)
- **קרא qārâ' prozvati:**
  - 2,19; 3,20 (usp. 1,5.8.10)
  - sve životinje; Eva

- **Čovjek u 1,28; 5,2; 9,1**
- **Blagoslovljen**
- “Ti ćeš biti blagoslov” (12,2)
  - Abraham
- **Melkisedek blagoslivlja (14,19)**

Plodnost

- Prva zapovijed (Post 1,28)
  - = blagoslov
  - Budite plodni i rastite!
- Metoda u **Iv 15,5?**
- *“Tko ostaje u meni, taj donosi mnogo roda” (Iv 15,5)*
  - *“Ja u njemu”* – slika Božja
- Izabrao sam vas... (**15,16**)
  - Plod koji ostaje
- Obilat rod u **12,24?**
  - Pšenično zrno
- Rast: **Ef 4,13**
  - Savršen čovjek (Ef 4,13)
  - Uzrast punine Kristove (Ef 4,13)

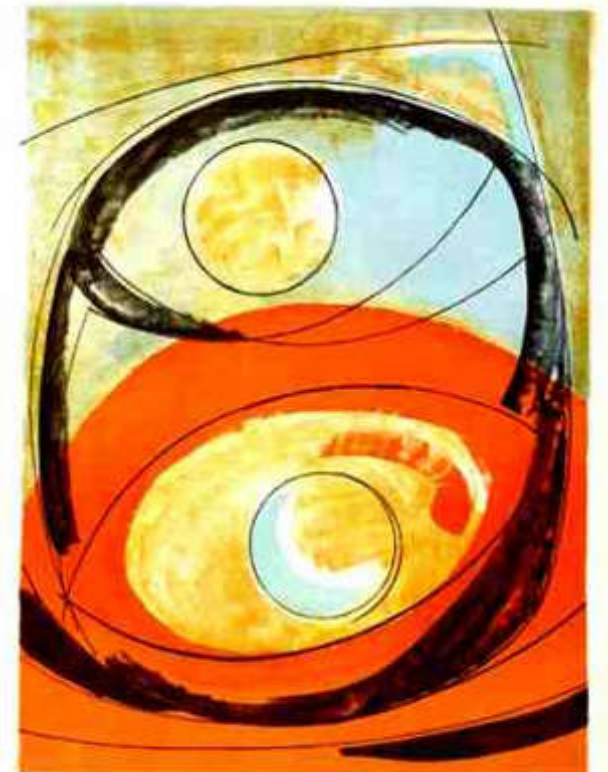

Evolucija na početku Biblije

**Razvoj vrsta u “prvom
izvještaju o stvaranju”**

Složenost (Post 1,1-2,4a)

- **הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ** *haššamájim v^eha'árec* (Post 1,1; 2,1.4)
- **nebo i zemlja**
  - Sve, svemir – usp. “sve” Post 2,3
  - Božanski i ljudski svijet
- **בָּרָא** *bārá'* – stvoriti
- **Kompleksno stvoren (1,4.6s.14.18)**
- **Bog odjeljuje: בָּדֵל** *vajjabdel*
  - Svjetlo – tama (4; 18)
  - Vode gore i dolje (6s)
  - Dan – noć (14)

Barbara Hepworth, Postanak, litografija, 1969.

Samostalnost

■ Samostalnost i razvoj kao zadatak

- “prema svojoj vrsti”
1,11.12.21.24.25 (10x)

- Stabla (11.12)
- Trava (12)
- Morske životinje, ptice (21)
- Kopnene životinje (24)
- Zvijeri, stoka, gmizavci (25)

■ Post 1,11.12.29

■ “u sebi svoje sjeme”

- Stabla (11.12)
- Bilje, stabla (29)

■ “budite plodni” 1,22.28

■ “demitologizacija”

- sunce i mjesec
božanstva? (16)
- nebesa također
stvorenje (1,1; 2,1.4)

**Egzegeza SZ – Izbor iz
Petoknjižja
petkom u 10:00**

Čovjekovi počeci

Negativna evolucija u Post 1-5

Čovjek stvoren za zajedništvo

- Slika Božja: “načinimo!” (Post 1,26)
- → čovjek: stvori ih (v27)
- Nije *dobro* (!) da bude sam (2,18)
  - *Muško i žensko u 1,27s; 5,2?*
- Stvoreni, blagoslovljeni
  - *Uzajamnost muža i žene u 2,18.20?*
- “kao što je on” (2,18.20) –
koja ide ususret, pred njim je
- “Rebro” (2,22), “bok” – dragocjenost, nutrina, živo tkivo
  - ⇔ ostala bića u 2,19?
  - “od zemlje” (אדמָה *'adamâ* 2,7.19)
- Ista srž: “kost” i “meso” (2,23)

Jedno tijelo

- ❑ Čovjek progovara u Post 2,23:
- u susretu s drugom osobom
- אִשָּׁה \ אִישׁ 'iš/'iššâ:
muž – žena, on – ona (2,23)
- ❑ Međusobni odnos u 2,24?
- prionut će uza ženu (2,24)
  - ❑ *Moja kost, moje meso* (2,23)
  - ❑ Duša se moja k tebi privija (Ps 63,9)
- Jedno tijelo: בָּשָׂר *bašar*, σάρξ [sarks]
– meso, (smrtno) tijelo (Post 2,24)
  - ❑ Zajedništvo i u slabosti, umiranju
  - ❑ “Ostaviti oca i majku”
  - ❑ Osnovati novu obitelj

Prijevvara

Hieronymus Bosch, Raj zemaljski, 1485-90.
Museo del Prado

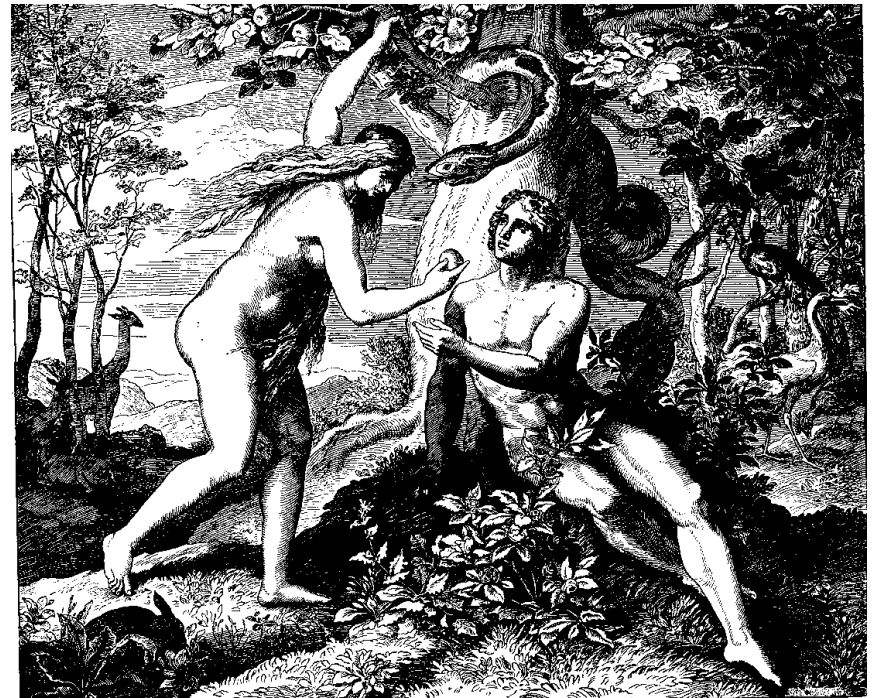
- Uloga muža u Post 3,1-5?
- ⇔ “moje” (2,23), “prionuti” (v24)
- **Ijubljena odabranica ostavljena – sama!**
  - Nije dobro da čovjek bude sam (2,18)
- **Žena ispravlja laž iz 3,1:**
  - “smijemo jesti” (3,2)
- **Odakle zna za upozorenje u 3,3: plod drva nasred vrta (usp. 2,17)?**
  - Uspostavlja komunikaciju, sluša i pamti
  - Pooštrava?
  - “jesti” (2,17) → “dirnuti” (3,3)

Zmijske laži

- Univerzalna zabrana:
  - Ni s jednog drveta (Post 3,1 ⇔ 2,16)
  - “slobodno jedi!” (2,16)
- izokrenuto upozorenje (2,17 ⇔ 3,4)
  - “sigurno ćeš umrijeti” (2,17)
  - “ne, nećete” – poetski? (3,4)
- spoznaja zla (עַד־יָדָאֵ 3,5)
  - Što Bog do sada vidi (7x)
  - dobro!
    - Nije dobro... (2,18)
- Zbrka: ljudsko *intimno spoznavanje* dobra i zla

Ljudska ranjivost

- ❑ Zajedništvo muža i žene u 3,6-8?
- oboje jedu (v6)
- otkrivaju izloženost (v7)
- → skrivaju se (v8)
  - ❑ strah v10 (↔ nisu se stidjeli 2,25)
- Adam progovara Bogu (3,10.12)
  - ❑ Nakon grijeha
  - ❑ Optužuje ženu (v12)
- “Prevarila me zmija” (3,13)
  - ❑ Eva u dijalogu s Bogom
- “poslušao si glas svoje žene” (3,17)
  - ❑ Adam osuđen jer nije *slušao Božji glas*
  - ❑ zemlja prokleta zbog njega (17)

Poslije sloma

- Čovjek daje ime (! Post 3,20)
- majka *svih živih* (3,20)
  - Palima Bog daje novu priliku
- primaju zaštitu od Boga (v21)
- odijelo (v21)
- odvojeni od Boga (v22-24)
  - Zapriječen pristup *drvu života*
- Adam *poznaje* Evu (4,1)
  - עָדָה *jada* – blisko poznavanje (usp. Lk 1,34)
  - što su sve prošli?

© The Fitzwilliam Museum, Cambridge, UK

Nositeljica pra-evanđelja

- “Abela ubi Kajin” (4,25)
- slomljeno majčino srce (4,25)
  - roditelji bez aktivne uloge
- dobivaju sina Šeta (4,25; 5,3)
  - “Bog mi dade drugoga potomka”
  - “Adam je imao još sinova i kćeri” (5,4)
  - ⇔ muke rađanja (3,16; usp. Iv 16,21)
- Bez prigovora, optužbe
- *πρωτοευαγγέλιον protoeuangelion* u 3,15:
- Njezin potomak pobjednik nad zmijom (3,15)
  - Žena u porođaju (Otk 12,2)
  - Od žene bi rođen (Gal 4,4)

